

BUÝRUK

ORDER

« 13 » noýabr 2020ý.

№ 122-Ö

**Zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň
hünär synagyny geçirmegiň tertibi hakynda
birkysmy düzgünnamany tassyklamak
barada**

Türkmenistanyň Zähmet kodeksiniň 320-nji maddasynyň talaplaryny ýerine ýetirmek maksady bilen, **buýurýaryn:**

1. Zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň hünär synagyny geçirmegiň tertibi hakynda birkysmy düzgünnamany tassyklamaly (goşulýar).

2. Türkmenistanyň Adalat ministrliginde 2013-nji ýylyň 11-nji aprelinde 685 bellige alyş belgisi bilen döwlet belligine alnan, «Zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň hünär synagyny geçirmegiň tertibi hakynda birkysmy düzgünnamany tassyklamak barada» Türkmenistanyň Zähmet we ilaty durmuş taýdan goramak ministriň 2013-nji ýylyň 27-nji martynda çykaran 26-Ö belgili buýrugyny güýjüni ýitiren diýip ykrar etmeli.

3. Şu buýrugyň ýerine ýetirilişine ministriň orunbasary H.Taçjanowa gözegçilik etmeli.

Ministr

M. Sylapow

YLALAŞYLDY

**Türkmenistanyň Saglygy goraýyş we
derman senagaty ministri**

_____ **N.K.Amannepesow**

« ____ » _____ **2020 ý.**

YLALAŞYLDY

**«Türkmenstandartlary» baş
döwlet gullugynyň başlygy**

_____ **M.H.Hojagulyýew**

« ____ » _____ **2020 ý.**

YLALAŞYLDY

**Türkmenistanyň Maliýe we
ykdysadyýet ministri**

_____ **M.N.Serdarow**

« ____ » _____ **2020 ý.**

YLALAŞYLDY

**Türkmenistanyň Kärdeşler
arkalaşyklarynyň Milli
merkeziniň başlygy**

_____ **G.K.Ataýewa**

« ____ » _____ **2020 ý.**

**Türkmenistanyň Adalat ministrligi tarapyndan 2020-nji ýylyň 30-njy
noýabrynda 1419 belgi bilen döwlet belligine alyndy**

**Türkmenistanyň Zähmet we ilaty
durmuş taýdan goramak
ministriniň 2020-nji ýylyň «13»
noýabryndaky çykaran 122-Ö
belgili buýrugy bilen tassyklanyldy**

**Zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň hünär
synagyny geçirmegiň tertibi hakynda
BIRKYSMY DÜZGÜNNAMA**

I bap. Umumy düzgünler

1. Zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň hünär synagyny geçirmegiň tertibi hakynda birkysmy düzgünnama (mundan beýläk - Düzgünnama) Türkmenistanyň Zähmet kodeksiniň 320-nji maddasyna laýyklykda işlenilip taýýarlanyldy we guramaçylyk-hukuk we eýeçiligiň görnüşine garamazdan ýuridik şahslarda, hakyna tutma zähmeti ulanýan we işgär bilen zähmet gatnaşyklaryna girýän fiziki şahslarda (mundan beýläk – kärhana) zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň hünär synagyny geçirmegiň tertibini kesgitleýär.

Düzgünnamada zähmet şertlerine baha berlende gurallardan, barlaghana we ergonomik usullardan peýdalanmak, hronometraž ölçeglerini geçirmek hem-de biologik ýagdaýlardan (ýokanç keselleri döredijilerden (patogenligiň toparlaryndan) ugur almak göz önünde tutulýar.

2. Şu Düzgünnamanyň maksatlary üçin aşakdaky esasy düşüňjeler ulanylýar:

1) agyr işler –adam organizminiň daýanç-herket ediş we funksional ulgamyna, adamyň myşsa massasynyň üçden iki böleginden köp bölegine agram düşmegi bilen baglanyşykly ýerine ýetirilýän işler;

2) hemişelik iş orny - işgäriň öz iş wagtynyň köp bölegini (50%-den ýa-da yzygiderli 2 sagatdan artyk) geçirýän ýeri. Eger-de şunda işi ýerine ýetirmek iş zolagynyň dürli künjeklerinde amala aşyrylýan bolsa, onda iş zolagynyň ähli ýeri hemişelik iş orny hasaplanylýar;

3) howply önümçilik ýagdaýy - belli bir şertlerde işleýänlere täsir edip, olaryň şikes almagyna ýa-da saglyk ýagdaýynyň birden peselmegine, şol sanda ölmegine getirip biljek zähmet şertleri;

4) iş orny - iş berijiniň gös-göni ýa-da gytaklaýyn gözegçiliginde bolýan, işgäriň zähmet çekmegi bilen baglanyşykly bolmaly ýa-da barmaly ähli orunlary;

5) iş zolagy - işgärleriň hemişelik ýa-da wagtlaýyn bolýan ýeri, jaýyň polunyň derejesinden ýa-da meýdançadan ýokarlygyna 2 metrden belentlik bilen çäklenýän giňişlik;

6) şikes howpsuzlygy - iş orunlarynyň işgärleriň şikes almagynyň önüni alýan zähmet şertleriniň zähmeti goramak baradaky kadalaşdyryjy hukuk namalarynyň talaplaryna laýyk gelmegi;

7) zähmet howpsuzlygy - işleýänlere zyýanly we (ýa-da) howply önümçilik ýagdaýlarynyň täsir etmegi aradan aýrylan zähmet şertleri;

8) zähmet şertleri - işiň barşynda işgäriň janyna ýa-da saglygyna we işe ukyplylygyna täsir edýän önümçilik gurşawynyň we zähmet işiniň ýagdaýlarynyň jemi;

9) zähmet şertleriniň gigiyena ölçegleri - häzirkizaman ölçeýji usullary bilen barlanylanda, zyýanly we howply önümçilik ýagdaýlarynyň her günde (dynç alyş günlerinden başga günlerde) hepdede 40 sagatdan geçmedik iş döwrüniň bütin dowamynda, täsir etmeginiň derejesiniň işleýänleriň saglygyna we häzirki hem-de soňky nesilleriň kesellemegine we saglyk ýagdaýyna ýaramaz täsir etmeýän derejesiniň ölçegleri;

10) zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň hünär synagy (mundan beýläk - iş orunlarynyň hünär synagy) – iş orunlarynda sagdynlaşdyрма çärelerini geçirmek, işgärleri zähmet şertleri bilen tanyşdyrmak, önümçilik desgalaryny sertifikatlaşdyrmak, zyýanly we (ýa-da) howply (aýratyn zyýanly we (ýa-da) aýratyn howply) zähmet şertleri bolan işlerde hem-de agyr zähmet şertlerinde işleýän işgärlere öwezini dolmalary we ýeňillikleri bermek hukugyny tassyklamak ýa-da ýatyrmak üçin seljeriş we baha beriş ulgamy;

11) zähmeti goramak - hukuk, durmuş-ykdysady, guramaçylyk-tehniki, sanitariýa-gigiyena, bejeriş-öňüni alyş, dikeldiş we howpsuz zähmet şertlerini üpjün etmäge gönükdirilen beýleki çäreleri, serişdeleri we usullary öz içine alyp, zähmet çekmegiň barşynda işgärleriň ömrüniň we saglygynyň howpsuzlygyny üpjün edýän ulgam;

12) zähmetiň amatly şertleri - işleýänleriň saglygynyň goralmagyny we olaryň ýokary iş öndürijiligini üpjün edýän zähmet şertleri;

13) zähmetiň gigiyenasy - zähmetiň şertlerini we häsiýetini, olaryň adamyň saglygyna we funksional ulgamyna edýän täsirini öwrenýän hem-de önümçilik gurşawynyň we zähmet işiniň işleýänlere täsir edýän zyýanly we howply ýagdaýlarynyň öňüni almaklyga gönükdirilen ylmy esaslaryny we amaly çärelerini işläp taýýarlaýan gigiyenanyň şahasy;

14) zähmetiň howply (töwekgelçilikli) şertleri - ölçegleri zähmet şertleriniň gigiyena ölçeglerinden ýokary geçýän, önümçilik ýagdaýlarynyň iş çalşygynyň dowamynda (ýa-da onuň bir böleginde) täsir etmeginiň netijesinde işleýänleriň janyna howp salýan, hünär şikesleriniň agyr görmüşleriniň döremek töwekgelçiligine getirip biljek zähmet şertleri;

15) zähmetiň howpsuz şertleri - işleýänlere zyýanly we howply önümçilik ýagdaýlarynyň täsir etmeýän ýa-da olaryň täsiriniň derejesiniň zähmet şertleriniň gigiyena ölçeglerinden ýokary geçmeýän zähmet şertleri;

16) zähmetiň ýol bererlik şertleri - zähmet şertleriniň derejesiniň we iş ýagdaýynyň iş orunlary üçin gigiyena ölçegleriniň çäklerinde bolmagy bilen häsiýetlenýän, şonuň ýaly hem işgäriň saglygynyň funksional üýtgemeginiň bellenen dynç alyş wagtynda ýa-da indiki iş çalşygyna çenli dikelmegi we täsir etmeginiň derejesiniň işleýänleriň saglygyna we häzirki hem-de soňky nesilleriň kesellemegine we saglyk ýagdaýyna ýaramaz täsir etmeýän derejesiniň ölçegleri;

17) zähmetiň zyýanly şertleri – ölçegleri zähmet şertleriniň gigiyena ölçeglerinden ýokary geçýän, işgärleriň we (ýa-da) onuň nesliniň saglygyna

zyýanly täsir edýän zyýanly önümçilik ýagdaýlary bilen häsiýetlendirilýän zähmet şertleri;

18) zyýanly önümçilik ýagdaýy - belli bir şertlerde işleýänlere täsir edip, olaryň kesellemegine, şol sanda bar bolan keseliň beterleşmegine ýa-da iş ukybynyň peselmegine getirip biljek önümçilik ýagdaýy. Uzak wagtyň dowamynda täsir etmegine baglylykda zyýanly önümçilik ýagdaýy howply bolup biler.

3. Önümçilik kärhanalarynyň zyýanly we (ýa-da) howply (aýratyn zyýanly we (ýa-da) aýratyn howply) zähmet şertleri bolan iş orunlarynda iş orunlarynyň hünär synagynyň geçirilmegi hökmandyr.

Iş orunlarynyň hünär synagyny geçirmegiň netijeleri boýunça olaryň köpçülikleýin gysgaldylmagy ýol berilmesizdir.

4. Şu Düzgünnama laýyklykda geçirilen iş orunlarynyň hünär synagynyň netijeleri şu maksatlar üçin peýdalanylýar:

1) Türkmenistanyň kadalaşdyryjy hukuk namalaryna laýyklykda, zähmeti goramak we zähmet şertleri boýunça zerur çäreleri meýilleşdirmek hem-de geçirmek;

2) önümçilik desgalaryny zähmetiň howpsuzlyk talaplaryna laýyklykda sertifikatlaşdyrmak;

3) Türkmenistanyň kanunçylygynda göz önünde tutulan tertipde zyýanly we (ýa-da) howply (aýratyn zyýanly we (ýa-da) aýratyn howply) zähmet şertleri bolan işlerde, agyr işlerde işleýän işgärlere ýeňillikleriň we öwezini doluş tölegleriniň berlişini esaslandyrmak;

4) keseliň döremegine we kesellemegiň hünär bilen baglanyşyklydygyna şühbe döwründe, hünär keseliniň sebäplerini anyklamak, şol sanda jedeller we pikirleriň çapraz gelmegi boýunça kazyýet tertibinde çözügüt kabul etmek;

5) işgärleriň janyna we (ýa-da) saglygyna howp salýan bölümleriň, bölümçeleriň, önümçilik enjamlarynyň ulanylmagynyň gadagan edilmegi (togtadylmagy), tehnologiýalaryň üýtgedilmegi baradaky meselelere seretmek;

6) işleýänleri iş ornunda zähmet şertleri bilen tanyşdyrmak;

7) bellenen görnüşde zähmet şertleriniň ýagdaýy, zähmetiň zyýanly we (ýa-da) howply (aýratyn zyýanly we (ýa-da) aýratyn howply) şertlerinde işleýänlere ýeňillikleriň we öwezini doluş tölegleriniň statistik hasabatlaryny düzmek;

8) Türkmenistanyň zähmet kanunçylygynda göz önünde tutulan zähmeti goramak baradaky talaplaryň, kadalaryň we düzgünleriň bozulmalary üçin günäkär wezipeli adamlara administratiw temmi çärelerini ulanmak.

5. İş orunlarynyň hünär synagyny geçirmegiň möhletleri zähmet şertleriniň we häsiýetiniň üýtgemeginden ugur alnyp bellenilýär, ýöne ol baş ýylda bir gezekden az bolmaly däldir.

6. İş orunlarynyň hünär synagyny geçirmegiň möhleti “Türkmenstandartlary” baş döwlet gullugy hem-de Türkmenistanyň Saglygy goraýyş we derman senagaty ministrliginiň Döwlet arassaçylyk we keselleriň ýaýramagyna garşy göreşmek gullugy tarapyndan iş ýerlerinde geçirilen ölçegleriň we synaglaryň netijenamasynyň berlen senesinden ugur alnyp, Türkmenistanyň zähmet kanunçylygyna laýyklykda kesgitlenilýär.

Önümçilik enjamlary çalşyrylanda, tehnologik usullary üýtgedilende, hususy we köpçülikleýin gorag serişdeleriniň durky täzelenilende we beýleki şuna meňzeş ýagdaýlarda, şonuň ýaly hem şu Düzgünnamanyň talaplarynyň bozulmalary ýüze çykanda iş orunlarynyň hünär synaglary hökman gaýtadan geçirilýär.

Gaýtadan geçirilen hünär synagynyň netijeleri Zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň hünär synagynyň kartasynyň (mundan beýläk - Karta) (şu Düzgünnama 1-nji goşundy) degişli böleklerine goşundy görnüşinde resmileşdirilýär.

7. Önümçiligiň zyýanly we howply ýagdaýlarynyň ölçegleri “Türkmenstandartlary” baş döwlet gullugynyň we Türkmenistanyň Saglygy goraýyş we derman senagaty ministrliginiň Döwlet arassaçylyk we keselleriň ýaýramagyna garşy göreşmek gullugynyň attestasiýalaşdyrylan (akkreditirlenen) synag-barlag bölümçeleri hem-de şunuň ýaly ölçegleri geçirmeklige ygtyýarlyk berlen beýleki edaralar tarapyndan amala aşyrylýar.

8. İş ornunda bar bolan zähmetiň agyrlygynyň we dartgynlygynyň görkezijileri boýunça hronometraž ölçeglerini geçirmek kärhanada döredilen hünär synag topary tarapyndan amala aşyrylýar.

9. Önümçilik ýagdaýynyň gurallaýyn ölçeglerini geçirip bolmaýan ýagdaýynda önümçilik ýagdaýynyň zyýanlylyk derejesi biologik ýagdaýlar boýunça ýokanç keselleri döredijilere (patogenligiň toparlaryna) baglylykda kesgitlenilýär.

10. İş orunlarynyň şikes howpsuzlygyna baha bermek kärhana tarapyndan özbaşdak ýa-da onuň haýyşnamasy boýunça şeýle işleri geçirmäge ygtyýarly gaýry edaralar tarapyndan geçirilýär.

II bap. İş orunlarynyň hünär synagyny geçirmäge taýýarlyk görmek

11. İş orunlarynyň sanawyny düzmek we olaryň ölçeg möçberleriniň hakyky ululygyny kesgitlemek maksady bilen önümçiligiň gural bilen baha berlişini geçirmek hem-de degişli howply we zyýanly ýagdaýlary ýüze çykarmak işleri iş orunlarynyň hünär synagyny geçirmeklige taýýarlyk görmegi öz içine alýar.

12. İş orunlarynyň hünär synagyny geçirmekligi guramak üçin iş beriji tarapyndan buýruk çykarylýar, şoňa laýyklykda kärhanada, zerur bolan ýagdaýynda bolsa onuň düzüm birliklerinde azyndan 5 (bäs) adamdan ybarat hünär synag topary döredilýär, degişli resminamalary taýýarlamak, ýöretmek we saklamak boýunça jogapkär adam belleniýär, şu Düzgünnamanyň on birinji böleginde görkezilen işleri geçirmegiň möhletleri we tertibi kesgitlenilýär.

13. Hünär synag toparynyň düzümine zähmeti goramak, zähmeti guramak we zähmet haky gulluklarynyň hünärmenleri, baş hünärmenler, kärhananyň gurluş düzüm birlikleriniň ýolbaşçylary, kárdeşler arkalaşygyň we (ýa-da) işgärleriň beýleki wekilçilikli edarasynyň wekilleri girýär. Zerur bolan ýagdaýynda onuň düzümine Türkmenistanyň Saglygy goraýyş we derman senagaty ministrliginiň Döwlet arassaçylyk we keselleriň ýaýramagyna garşy göreşmek gullugynyň ýerlerdäki edaralarynyň we Türkmenistanyň Zähmet we ilaty durmuş taýdan goramak ministrliginiň ýerlerdäki zähmet we ilatyň iş bilen üpjünçiligi edaralarynyň wekillerini goşmak maslahat berilýär.

14. Hünär synag topary:

1) zähmeti goramak baradaky talaplaryň, kadalaryň we düzgünleriň ýerine ýetirilişine we üpjün edilişine seljerme berýär;

2) hünär synaglarynyň geçirilmeli iş orunlarynyň sanawyny düzýär;

3) ýerine ýetirilýän işleriň ähli tapgyrynda usulyýet taýdan ýolbaşçylyk we gözegçilik edýär;

4) iş orunlarynyň hünär synagyny geçirmek üçin zerur bolan kadalaşdyryjy - maglumat binýadyny düzýär we onuň öwrenilmegini guraýar;

5) kärhanada ýerine ýetirilýän işleriň häsiýeti we zähmet şertleri boýunça birmeňzeş bolan iş orunlarynyň doly sanawyny düzýär;

6) işleriň we enjamlaryň has şikes alma howply böleklerinde önümçilik şikes almalarynyň sebäplerini anyklaýar;

7) tehnologik ýagdaýyň, enjamyň düzüminiň, ulanylýan çig malyň we serişdeleriň, ozalky geçirilen ölçegleriň netijeleriniň, işgärleriň zähmet şertlerine bolan arz-şikaýatlarynyň häsiýetnamalaryndan ugur alyp, her bir iş ornunda baha berilmäge degişli howply we zyýanly önümçilik ýagdaýlarynyň, zähmetiň agyrlyk we dartgynlyk görkezijileriniň sanawyny düzýär;

8) iş orunlarynyň hünär synagynyň netijelerini awtomatik usulda gaýtadan işlemek maksady bilen önümçiliklere, bölümlere, meýdançalara, iş orunlaryna “Türkmenstandartlary” baş döwlet gullugynyň başlygynyň 2010-njy ýylyň 10-njy dekabrynda çykaran 201 belgili buýrugy bilen tassyklanan “Işçileriň hünärleriniň we gullukçylaryň wezipeleriniň döwlet klassifikatory” atly TDS 704-2010 belgili Türkmen döwlet standartyna (mundan beýläk - “Işçileriň hünärleriniň we gullukçylaryň wezipeleriniň döwlet klassifikatory” atly TDS 704-2010 belgili Türkmen döwlet standarty) laýyklykda tertip belgilerini (kodlary) belleýär. Her bir iş ornuna, şol sanda birmeňzeş iş orunlaryna öz tertip belgisini (koduny) bermeklik maslahat berilýär;

9) iş orunlarynyň hünär synaglaryny geçirýär we şol iş orunlarynyň mundan beýläk ulanylmagy baradaky çözgütleri kabul edýär;

10) zähmet şertlerini gowulandyrmak we sagdynlaşdyrmak boýunça teklipleri işläp taýýarlaýar;

11) kärhananyň bölümleriniň (önümçilik birlikleriniň) zähmetiň howpsuzlyk kadalarynyň talaplaryna laýyk gelýändigini sertifikasiýalaşdyrmak üçin olaryň hünär synagyna taýýarlygy barada teklipleri berýär;

12) zähmeti goramaklygy gowulandyrmak boýunça geçirilýän çäreler barada görkezmeleri taýýarlaýar.

15. İş orunlarynyň hünär synagy geçirilende zähmet şertlerine, enjamlaryň we gurallaryň işe ýaramlylygyna hem-de şikes howpsuzlygyna baha berilýär. Şunda işgärleriň hususy we köpçülikleýin gorag serişdeleri bilen üpjünçiligi, şeýle hem olaryň ýaramlylygy nazara alynýar.

16. Her bir iş orny (ýa-da birmeňzeş iş orunlarynyň topary) boýunça şu Düzgünnamanyň IV babyna laýyklykda Karta doldurylýar.

17. Howply önümçilik ýagdaýlaryna iş orunlarynda zähmet şertleriniň agyrlygyna we dartgynlygyna 40 göterimden (%) az bolmadyk birmeňzeş iş orunlarynda geçirilen hünär synagynyň netijesinde alnan maglumatlar esasynda baha berilýär.

III bap. Iş orunlarynyň hünär synagyny geçirmek

18. Iş orunlarynyň hünär synagy geçirilende iş ornunda bar bolan ähli howply we zyýanly önümçilik ýagdaýlary (fiziki, himiki, biologik we ş.m ýagdaýlar), zähmetiň şertleriniň agyrllygy we dartgynlylygy baha berilmäge degişlidir.

19. Iş orunlarynyň hünär synagynyň netijesinde iş orunlarynda zähmet şertleriniň agyrllygynyň we dartgynlygynyň, howply we zyýanly önümçilik ýagdaýlarynyň hakyky derejesi kesgitlenilýär.

20. Howply we zyýanly önümçilik ýagdaýlarynyň derejeleri gurallaýyn ölçegleriň netijesi boýunça, biologik ýagdaýlar (patogenligiň toparlary) bolsa, Türkmenistanyň Adalat ministrliğinde 2020-nji ýylyň 6-njy fewralynda 1300 bellige alyş belgisi bilen döwlet belligine alnan, “Zähmet şertleriniň gigiyena klassifikasiýasy boýunça Sanitariýa kadalaryny tassyklamak barada” Türkmenistanyň Saglygy goraýyş we derman senagaty ministriniň 2020-nji ýylyň 15-nji ýanwarynda çykaran 19 belgili buýrugy bilen tassyklanan Zähmet şertleriniň gigiyena klassifikasiýasy boýunça Sanitariýa kadalaryna (mundan beýläk-Zähmet şertleriniň gigiyena klassifikasiýasy boýunça Sanitariýa kadalary) laýyklykda kesgitlenilýär.

Fiziki, himiki, biologik we psihofiziologik ýagdaýlaryň gurallaýyn ölçegleri, ergonomik barlaglary önümçilik prosesiniň barşynda tehnologik dessura (reglamente) laýyklykda, önümçilikde abat we ýokary peýdalylygy bolan hususy we köpçülikleýin gorag serişdeleriniň bar bolan ýagdaýynda geçirilmelidir. Şunda hereket edýän kadalaşdyryjy hukuk namalarda we kadalaşdyryjy resminamalarda göz önünde tutulan gözegçilik usullary ulanylýar.

21. Ölçegleri geçirmek üçin kadalaşdyryjy resminamalarda görkezilen ölçeg serişdeleri ulanylmalydyr. Ulanylýan ölçeg serişdeleri bellenen tertipde metrologik taýdan ykrar edilen bolmalydyr.

22. Önümçilik ýagdaýlarynyň derejesine geçirilen ölçegler Iş orunlarynyň şikes howpsuzlygyna baha bermegiň teswirnamasy (şu Düzgünnama 2-nji goşundy), Işgärleriň hususy gorag serişdeleri bilen üpjünçiligine baha bermegiň teswirnamasy (şu Düzgünnama 3-nji goşundy), Zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň hünär synagynyň teswirnamasy (şu Düzgünnama 4-nji goşundy) bilen resmileşdirilýär. Her bir ýagdaýda teswirnamalar indiki maglumatlary öz içine almalydyr:

1) kärhananyň bölüminiň ady we onuň kody;

2) iş ornunyň ady we onuň “Işçileriň hünärleriniň we gullukçylaryň wezipeleriniň döwlet klassifikatory” atly TDS 704-2010 belgili Türkmen döwlet standarty we “Türkmenstandartlary” baş döwlet gullugynyň başlygynyň 2010-njy ýylyň 7-nji aprelinde çykaran 72 belgili buýrugy bilen tassyklanan “Türkmenistanyň işleriniň döwlet klassifikatory” atly TDS 696-2010 belgili Türkmen döwlet standarty (mundan beýläk - “Türkmenistanyň işleriniň döwlet klassifikatory” atly TDS 696-2010 belgili Türkmen döwlet standarty) boýunça kody;

3) ölçegleriň geçirilen senesi;

4) ölçegleri geçirmäge çekilen edaranyň (barlaghananyň ýa-da onuň bölüminiň) ady;

5) ölçenilýän önümçilik ýagdaýynyň ady;

6) ölçeg serişdeleri (guralyň, abzalyň ady, barlagyň senesi we barlanylandygy barada şahadatnamanyň belgisi);

7) ölçegleri geçirmegiň usuly, olaryň haýsy kadalaşdyryjy hukuk namalaryna we kadalaşdyryjy resminamalara laýyklykda geçirilendigini görkezmek bilen;

8) ölçeg geçirilen (synag üçin alynýan) nokadyny bellik etmek bilen ölçegleriň geçirilýän ýeri, jaýyň çyzgysy;

9) ölçenilýän ugurlaryň hakyky ululygy;

10) ölçegi geçiren işgäriň we ölçeg geçirilýän desganyň administrasiýasynyň wekiliniň eýeleýän wezipesi, familiýasy, ady, atasynyň ady we gollary;

11) ölçegi geçiren jogapkär adamyň goly, ölçegleri geçirmek üçin çekilen edaranyň (ýa-da onuň bölüminiň) möhüri.

23. Iş orunlarynyň hünär synagynyň netijesinde iş orunlarynyň şikes howpsuzlygyna hem baha berilýär.

24. Iş orunlarynyň şikes howpsuzlygyna baha bermegiň esasy obýektleri şulardyr:

1) önümçilik enjamlary;

2) senetler we gurallar;

3) okuw we görkezme esbaplary, gözükdirijiler, gorag serişdeleri (mundan beýläk-önümçilik enjamlary).

25. Iş orunlarynyň şikes howpsuzlygyna baha bermek önümçilik enjamlarynyň Türkmenistanyň kadalaşdyryjy hukuk namalarynyň we kadalaşdyryjy resminamalarynyň talaplaryna laýyk gelyändigini barlamak ýoly bilen geçirilýär we zähmet howpsuzlygyny üpjün edýän degişli kadalaşdyryjy resminamalaryň talaplary esasynda amala aşyrylýar. Şunda önümçilik enjamlarynyň kesgitlenen görnüşdäki howpsuzlyk sertifikatlarynyň bolmagy hökmandyr.

Iş orunlarynyň şikes howpsuzlygyna baha berlende howpsuzlyk talaplaryny berjaý etmek bilen, önümçilik enjamlary synag üçin işledilip we togtadylyp görülýär.

26. Eger iş orunlaryndaky önümçilik enjamlary olara degişli Türkmenistanyň kadalaşdyryjy resminamalarynyň güýje girmeginden ýa-da şeýle resminamalaryň bellenilen tertipde tassyklanmagyndan öň taýýarlanan bolsa, onda önümçilik enjamlarynyň we gurallarynyň şikes howpsuzlygyna iş orunlarynda zähmetiň howpsuz şertlerini üpjün edýän umumy kadalaşdyryjy resminamalaryň talaplaryna laýyklykda baha berilýär, şol sanda:

1) howpuň döremegine sebäp bolup biljek, önümçilik enjamlarynyň hereket edýän böleklerinden işgärleriň gorag serişdeleriniň bolmagy;

2) suw geçirijileriň, gidro, bug, pneumo ulgamlaryň, goraýjy gapaklaryň (klapanlaryň), kabelleriň we beýleki enjamlaryň bozulmagy bilen döräp biljek howplardan goraýjy germewiň bolmagy;

3) bejeriş we gurnama işleri geçirilende önümçilik enjamlarynyň böleklerini el bilen ondan-oňa süýşürmek üçin gurluşlaryň (tutawaçlaryň) bolmagy;

4) önümçilik enjamlarynyň işledilen pursatynda işlenilýän önümiň syçramagynyň, materiallaryň we jisimleriň (mysal üçin, guralyň, işlenilýän

önümiň) gaçmagy we zyňylmagy netijesinde döräp biljek howpuň aradan aýrylmagy;

5) gurluşlaryň, desgalaryň bölekleriniň ýykylmagy, henneklerde (karýerlerde), şahtalarda we şuňa meňzeş ýerlerde jynslaryň we beýleki ýerleriň opurylmagy bilen döräp biljek howpuň aýrylmagy;

6) kadalaşdyryjy resminamalaryň talaplaryna laýyklykda howpsuzlygy duýduryş reňkleriň we bellikleriň bolmagy;

7) jebisleşdiriji gurluşlaryň berkligini we durnuklylygyny üpjün edýän gorag germewlerinde berkidijileriň, jebis saklaýjylaryň we beýleki gurluşlaryň bolmagy;

8) önümçiligiň howply ýa-da zyýanly ýagdaýynyň tutuş dowamynda gorag serişdeleriniň işjeňliginiň üpjün edilmegi;

9) dolandyryş pultunda (nokadynda) önümçilik enjamlarynyň kadaly işiniň bozulandygyny duýduryjylaryň, şeýle hem heläkçilik dörän pursatynda olary togtadyş serişdeleriniň bolmagy;

10) energiýa üpjünçiliginiň doly ýa-da bölekleyin togtadylmagy we onuň gaýtadan dikeldilmegi, şeýle hem energiýa üpjünçiliginiň dolandyryş zynjyryna zeper ýetmegi (energiýa üpjünçiligi dikeldilende enjamlaryň özbaşdak işläp başlamagy, olaryň işini duruzmaklyga mümkinçiligiň bolmazlygy, önümçilik enjamlarynyň hereket edýän we olara berkidilen jisimleriniň gaçmagy we zyňylmagy) sebäpli döräp biljek howplaryň aradan aýrylmagy;

11) elektrik enjamlarynyň, elektrik geçirijileriň (şol sanda ýereçatmalaryň) mehaniki täsirlerden, gemrijilerden we mör-möjeklerden, erediji maddalaryň täsirinden goragyny amala aşyrmak hem-de birikdiriji gutularda, elektrotehniki önümleriň, enjamlaryň, maşynlaryň gabarasynyň içinde simleriň we kabelleriň birikdirilmegi;

12) ýangyn-partlama howply serişdeler bilen işleýänleriň bedeniniň açyk ýerleriniň önümçilik enjamynyň gyzgyn böleklerine galtaşmagy sebäpli ýanmagyna, şol sanda ýangyna we partlama getirip biljek ýagdaýlarynyň aradan aýrylmagy;

13) aralyklaryň we geçelgeleriň ölçegleriniň kadalaşdyryjy resminamalaryň talaplaryna laýyk gelmegi;

14) ulag serişdeleri üçin dolandyryş serişdeleriniň (şol sanda heläkçilik zerarly togtadyş serişdeleriniň) degişliligi boýunça ýerleşdirilmegi we berjaý edilmegi;

15) ulag serişdeleriniň ýollarynyň howpsuzlygy, olaryň gorag serişdeleri we howpsuzlyk bellikleri bilen abzallaşdyrylmagy;

16) zähmeti goramak boýunça gollanmalaryň bolmagy we olaryň Türkmenistanyň kadalaşdyryjy hukuk namalarynyň talaplaryna laýyk gelmegi;

17) elektro enjamlaryň we ýagtylandyryş armaturalarynyň işleri açyk bölüji enjamlarynda we howa geçirijilerde elektrik meýdanynyň çäklerinde ýerine ýetirilende elektrik enjamlarynyň ýer bilen birleşdirijileriniň we toksuzlandyrmalarynyň bolmagy we olaryň abatlygy;

18) el gurallarynyň we gurluşlarynyň bolmagy we olaryň kadalaşdyryjy resminamalaryň talaplaryna laýyk gelmegi.

27. İş orunlarynyň şikes howpsuzlygyna baha bermegiň netijeleri boýunça İş orunlarynyň şikes howpsuzlygyna baha bermegiň teswirnamasy düzülýär. Teswirnamanyň ikinji böleginde baha bermegiň netijeleri görkezilýär. Onuň:

1) “İş ornuna bildirilýän howpsuzlyk talaplary” diýen sütüninde diňe şikes howpsuzlygynyň ýagdaýlaryna degişli talaplar;

2) “Hakyky barlary” diýen sütüninde iş ornunda zähmet howpsuzlygynyň hakyky ýagdaýy (iş ornunda zähmet howpsuzlygyny üpjün etmäge gönükdirilen enjamlaryň we gurallaryň, şol sanda kärhananyň özüniň taýýarlan enjamlarynyň we gurallarynyň oturdylyşy);

3) “Zähmeti goramak boýunça kadalaşdyryjy hukuk namalarynyň we kadalaşdyryjy resminamalaryň talaplaryna laýyklygy” diýen sütüninde iş ornunda zähmet howpsuzlygynyň hakyky ýagdaýynyň kadalaşdyryjy hukuk namalarynyň we kadalaşdyryjy resminamalaryň talaplaryna laýyk gelýändigine gysgaça berlen baha;

4) “Zerur çäreler” diýen sütüninde iş ornunyň şikes howpsuzlygyny kadalaşdyryjy hukuk namalarynyň we kadalaşdyryjy resminamalaryň talaplaryna laýyk getirmek maksady bilen ýerine ýetirilmeli çäreler görkezilýär.

İş orunlarynyň şikes howpsuzlygyna baha bermegiň teswirnamasynyň üçünjü böleginde baha berilýän iş ornunda ulanylýan enjamlaryň Türkmenistanyň kadalaşdyryjy hukuk namalarynyň we kadalaşdyryjy resminamalarynyň haýsy böleklerine we bentlerine laýyk gelýändigini ýa-da gelmeýändigini, şeýle hem hünär synagyny geçiren adamlaryň familiýasy, ady, atasynyň ady, wezipesi we gollary görkezilýär. İş orunlarynyň şikes howpsuzlygyna baha bermegiň netijeleriniň gysgaça beýany Karta girizilýär.

28. İş orunlarynyň hünär synagynyň netijesinde işgärleriň hususy gorag serişdeleri bilen üpjünçiligine baha berilýär.

29. Her bir iş orny boýunça işgärleriň hususy gorag serişdeleri bilen üpjün edilişi, şeýle hem bu serişdeleriň netijeliligi kesgitlenilýär.

30. İşgärleriň hususy gorag serişdeleri bilen üpjünçiligine baha bermek hakyky bölünip berlen hususy gorag serişdelerini işçilere we gullukçylara ýörite egin-eşikleri, ýörite aýakgaplary we beýleki hususy gorag serişdelerini mugt bermegiň pudaklaýyn kadalary we beýleki kadalaşdyryjy resminamalary bilen deňeşdirmek arkaly amala aşyrylýar.

31. İşgärleriň hususy gorag serişdeleri bilen üpjünçiligine baha berlende olaryň iş orunlarynyň hakyky şertlerine laýyklygy seljirilýär (berlen senesi, ulanyş möhleti, zaýalanmagynyň derejesi, ulanmaga degişlilik we ş.m.), şeýle hem olaryň hiline gözegçilik alnyp barylýar. Hususy gorag serişdeleriniň ýaramlylygy olara berlen laýyklyk sertifikatlary bilen tassyklanylýadyr.

32. İşgärleriň hususy gorag serişdeleri bilen üpjünçiligine baha bermegiň netijeleri boýunça İşgärleriň hususy gorag serişdeleri bilen üpjünçiligine baha bermegiň teswirnamasy düzülýär.

33. İş orunlarynyň hünär synagynyň netijesinde iş orunlarynda zähmet şertleriniň hakyky ýagdaýyna baha berilýär.

34. İş orunlarynda zähmet şertleriniň hakyky ýagdaýyna baha bermek şulardan ybaratdyr:

1) zyýanyň derejesi;

- 2) howpuň derejesi;
- 3) şikes howpsuzlygynyň derejesi;
- 4) agyrlygyň we dartgynlygyň derejesi;
- 5) hususy gorag serişdeleri bilen üpjünçiligiň we olaryň ýaramlylygynyň derejesi.

35. Zyýanyň we howpuň derejesi boýunça zähmet şertleriniň hakyky ýagdaýyna zähmet şertleriniň gigiýena ölçegleri boýunça ähli zyýanly we howply önümçilik ýagdaýlarynyň, zähmet şertleriniň agyrlygynyň we dartgynlygynyň ölçegleriniň netijelerini deňşdirmek bilen, önümçilik ýagdaýlarynyň zyýanynyň we howpunyň, zähmetiň agyrlygynyň we dartgynlygynyň görkezijileri üçin zähmet şertleri boýunça gigiýena talaplaryna laýyklykda baha berilýär. Şeýle deňşdirmäniň netijesinde her bir iş orny üçin zähmet şertleriniň topary kesgitlenilýär.

Işgärleriň iş çalşygynda we (ýa-da) bütin iş döwrüniň dowamynda zyýanly we howply önümçilik ýagdaýlary bilen galtaşmagyna ýol bererlik wagtyň dowamlylygy (iş döwrüni çäklendirmek) Türkmenistanyň Saglygy goraýyş we derman senagaty ministrliginiň Döwlet arassaçylyk we keselleriň ýaýramagyna garşy göreşmek gullugy tarapyndan kärhananyň ýolbaşçylarynyň hödürlän degişli hünär toparlary boýunça kesgitlenilýär. Şunda zähmet şertleri pes derejeli zyýanly diýlip hasaplanylýp bilner, ýöne onuň zyýanlylyk derejesi 3.1-den az bolmaly däldir.

36. Şikes howpsuzlygy boýunça zähmet şertleriniň klassifikasiýasyna (şu Düzgünnama 5-nji goşundy) laýyklykda, aýratynlykda iş ornuna baha bermegiň netijeleri boýunça howplulyk topary belenilýär ýa-da iş ornunyň howpsuzlyk talaplaryna doly derejede laýyk gelýändigini (ýa-da laýyk gelmeýändigini) barada netijenama berilýär.

37. İş ornunda zähmet şertleriniň hakyky ýagdaýyna berlen bahanyň netijeleri Karta girizilýär we kärhananyň hünär synag topary tarapyndan netijenama berilýär.

38. İş ornunda howply we zyýanly önümçilik ýagdaýlary ýok bolsa ýa-da olaryň hakyky derejesi amatly ýa-da ýol bererlik derejeleriniň çäklerinde bolsa, şeýle hem şikes howpsuzlygynyň talaplary berjaý edilse we işgärler hususy gorag serişdeleri bilen üpjün edilen bolsa, iş ornunyň zähmet şertleri gigiýena we howpsuzlyk talaplaryna laýyk gelýär diýlip, iş orny hünär synagyndan geçen hasaplanylýar.

39. İş ornunda howply we zyýanly önümçilik ýagdaýlarynyň hakyky derejesiniň hereket edýän kadalaşdyryjy hukuk namalarda we kadalaşdyryjy resminamalarda belenen kadalaran we talaplardan has ýokary bolan ýagdaýynda ýa-da şikes howpsuzlygy talaplarynyň berjaý edilişiniň we işgärleriň hususy gorag serişdeleri bilen üpjün edilişiniň kadalaryna laýyk gelmeýän ýagdaýynda iş ornunyň zähmet şertleri zyýanly we (ýa-da) howply hasaplanylýar.

40. Zähmet şertleri III (zyýanly) topara degişli edilende, degişli toparyny we zyýanyň derejesini (3.1, 3.2, 3.3, 3.4, şeýle hem şikes howpsuzlygy boýunça - 3.0) görkezmek bilen, iş orny hünär synagyndan şertleýin geçen diýip hasap edilýär, olary Türkmenistanyň zähmeti goramak boýunça kadalaşdyryjy hukuk namalarynyň we kadalaşdyryjy resminamalarynyň talaplaryna laýyk getirmek üçin

Kärhanada zähmet şertlerini gowulandyrmak we sagdynlaşdyrmak boýunça çäreleriň meýilnamasyna (şu Düzgünnama 6-njy goşundy) teklipler girizilýär.

41. Önümçilik desgalarynyň zähmet howpsuzlygynyň talaplaryna laýyk gelýändigini sertifikatlaşdyrylanda, şertleýin geçen diýip hasaplanan iş orunlary iş orunlarynyň hünär synagyndan geçen diýip hasaba alynmaýar.

42. Zähmet şertleri IV (howply) derejä degişli edilende (biologik ýagdaýlar) boýunça aýratyn howply ýokanç keselleriň döredijilerini (patogenligiň I toparyny) hasaba almazdan) iş orny hünär synagyndan geçmedik hasaplanylýar we kärhana haýal etmän täzeden enjamlaşdyrylmaga ýa-da ýapylmaga degişlidir. Şunda biologik ýagdaý boýunça zähmet şertlerine baha berlende aýratyn howply ýokanç keselleri döredijilere (patogenligiň I toparyna) baglylykda zyýanyň derejesi Zähmet şertleriniň gigiýena klassifikasiýasy boýunça Sanitariýa kadalaryndan ugur alnyp kesgitlenilýär.

IV bap. Kartany doldurmagyň tertibi

43. Karta – zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň hakyky ýagdaýy, hereket edýän kanunçylyga laýyklykda işgärlere berilýän ýeňillikler, öwezini dolmalar, goşmaça tölegler, ýörite egin-eşikleriň, ýörite aýakgaplaryň we beýleki hususy gorag serişdeleriniň berilmeli möçberleri, şonuň ýaly hem anyk iş ornunda ýa-da iş orunlarynyň toplumu boýunça zähmet şertlerini gowulandyrmak boýunça we zerurlyk ýüze çykanda ýeňillikleri we öwezini doluş töleglerini ýatyrmak ýa-da olaryň täzelerini girizmek baradaky teklipleri özünde jemleýän resminama bolup durýar.

44. İş orunlarynyň hünär synagynyň netijeleriniň resminamalaryny awtomatlaşdyrylan usulda işlemek maksady bilen Kartada kodlamak ulgamy girizilendir.

45. Kodlar tablisasynyň:

1) “Kärhana (HSUK boýunça)” sütüni - Hojalyk subýektleriň umumy klassifikatoryna laýyklykda;

2) “Ministrlikler (pudaklaýyn dolandyryş edaralary) (DEBU boýunça)” sütüni – Dolandyryş edaralarynyň belgileýiş ulgamyna laýyklykda. Eger-de kärhananyň degişli ministrliги ýa-da pudaklaýyn dolandyryş edarasy bolmadyk ýagdaýynda çyzyk goýulýar;

4) “Pudaklar (YIGDK boýunça)” sütüni – Ykdysady işleriň görnüşleriniň döwlet klassifikatoryna laýyklykda;

5) “Sebitler (EEÝBDK boýunça)” sütüni – Edara ediş ýerli birlikleriniň döwlet klassifikatoryna laýyklykda doldurylýar.

46. Kartanyň salgy baradaky böleginde kärhananyň doly ady, degişli ministrliги (pudaklaýyn dolandyryş edarasy), ýerleşýän ýeri görkezilýär.

47. Kartanyň doldurylyşyna gözegçilik kärhananyň jogapkär işgäri tarapyndan amala aşyrylýar.

48. Kartany doldurmak üçin iş ornunyň çyzygysy, işçileriň iş orunlarynda we önümçilik toparlarynda ýerleşdirilişi, tehniki we tehnologik resminamalar, iş orunlarynda geçirilen hronometraž, gigiýena we psihofiziologik ölçegleriň netijeleriniň esasynda kärhana tarapyndan taýýarlanylýan Aýratyn zähmet şertleri

bolan iş orunlarynda işiň agyrllygy we dartgynlygy boýunça zähmet şertlerine baha bermegiň ykrar haty (şu Düzgünnama 7-nji goşundy), zähmet şertleriniň zyýanlygyna we howplulygyna baha bermekligiň ülnüleri, ýörite egin-eşikleri, ýörite aýakgaplary we beýleki hususy gorag serişdelerini bermekligiň ölçegleri, ýeňillikleri bermek boýunça Türkmenistanyň kadalaşdyryjy hukuk namalary we kadalaşdyryjy resminamalary peýdalanylýar.

49. Kartanyň degişli setirinde işgäriň hünäri we wezipesi ýazylýar. Hünärleriň we wezipeleriň kodlary “Işçileriň hünärleriniň we gullukçylaryň wezipeleriniň döwlet klassifikatory” atly TDS 704-2010 belgili Türkmen döwlet standarty esasynda ýazylýar.

Önümçilik desgasynyň, bölümiň, bölümçäniň atlary, iş ornunyň belgisi we olaryň kodlary kärhanada emele gelen kodlaryň ulgamy esasynda doldurylýar. Zähmet şertleriniň kybapdaş gelýänleriniň sanlary we kodlary görkezilýär.

50. Kartanyň birinji böleginiň:

1) Setir 010. – “Çykyş TDS-696-2010 (TIDK); TDS-704-2010 (IHGWDK)” – çykyşyň kody “Türkmenistanyň işleriniň döwlet klassifikatory” atly TDS 696-2010 belgili Türkmen döwlet standartyna we “Işçileriň hünärleriniň we gullukçylaryň wezipeleriniň döwlet klassifikatory” atly TDS 704-2010 belgili Türkmen döwlet standartyna laýyklykda doldurylýar;

2) Setir 020. – “Işgärleriň derejesi” - “Türkmenistanyň işleriniň döwlet klassifikatory” atly TDS 696-2010 belgili Türkmen döwlet standartyna laýyklykda doldurylýar.

Toparlary boýunça işgärler aşakdaky derejelere bölünýärler:

Ady	Kody
Ýolbaşçylar	1
Hünärmenler	2
Gaýry gullukçylar	3
Işçiler	4

Kärhanada kabul edilen işgärleriň kodlar ulgamy ulanylan ýagdaýynda, degişli kodlar ýarym aýlaryň içinde görkezilýär;

3) Setir 030.– “Iş ornunda işleýänleriň sany (bir iş orny / ähli kybapdaş iş orunlary)” - wezipe sanawy boýunça iş orunlarynda işleýän işgärleriň sany ýazylýar (Kartanyň doldurylmazynyň öň ýanyndaky aýda işleýän işgärleriň sany görkezilýär);

4) Setir 040.:

a) “Zähmeti guramagyň görnüşi” – zähmeti guramagyň bir görnüşi (şahsy, toparlaýyn we ş.m.) görkezilýär;

b) “Önümçiligi guramagyň görnüşi” – ýeke-täk, zzygiderli görnüş, zzygiderli konweýer we şulara meňzeşler;

ç) “Önümçilik enjamlary, gurallar”, “Ýerine ýetirilýän iş” – enjamlaryň, gurallaryň kysymy we kody, ýerine ýetirilýän işiň ady we kody. Eger iş ornunda iki we ondan köp enjamlar we gurallar işlenilip bejerilýän bolsa, onda enjamlaryň we gurallaryň biriniň kysymy ýazylýar we olaryň sanlary görkezilýär. Eger işçi tarapyndan birnäçe iş ýerine ýetirilýän bolsa, onda ýerine ýetirilýän işiň biriniň ady

ýazylýar we olaryň tertip belgisi, enjamlaryň we gurallaryň ýagdaýynda bolsa tehnologik ýagdaýyň ady görkezilýär;

d) “Ulanylýan önümler we çig mallar” - iş ýerine ýetirilende ulanylýan çig malyň we önümiň ady görkezilýär.

51. Iş orunlaryna hünär synagy geçirilende iş ornunda bar bolan ähli howply we zyýanly önümçilik ýagdaýlarynyň himiki, fiziki, biologik, psihofiziologik derejeleri ölçenilmäge degişlidir.

Howply we zyýanly ýagdaýlaryň sanawy degişli döwlet standartlaryna we ulgam boýunça önümçiligiň aýratynlygyna laýyklykda kesgitlenilýär.

52. Kartanyň ikinji böleginde, ýagny Setir 050. boýunça iş orunlarynda zähmet şertleriniň hakyky ýagdaýyna baha berlende aýratyn sahypada şu aşakdakylar doldurylýar:

1) Sütün “Önümçilik ýagdaýynyň kody” – “Türkmenstandartlary” baş döwlet gullugynyň başlygynyň 2020-nji ýylyň 30-njy iýunynda çykaran 209-iş belgili buýrugy bilen tassyklanan “Zähmet howpsuzlygynyň standartlar ulgamy. Önümçiligiň howply we zyýanly ýagdaýlary - Klassifikasiýa” atly DS 12.0.003-15 belgili döwletara standarty boýunça kesgitlenilýär;

2) Sütün “Önümçilik ýagdaýynyň ady, ölçeg birligi” – Önümçiligiň zyýanly ýagdaýlarynyň koduna (şu Düzgünnama 8-nji goşundy) laýyklykda anyk iş ornuna mahsus ýagdaýlar görkezilýär;

3) Sütün “Aňryçäk ýol berilýän toplanma, aňryçäk ýol berilýän dereje, ýol bererlik dereje” – Zähmet şertleriniň gigiýena klassifikasiýasy boýunça Sanitariýa kadalaryna laýyklykda zähmet şertleriniň gigiýena derejeleri görkezilýär. Şikes howpsuzlygyna baha berlende zähmeti goramak boýunça ulanylýan kadalaşdyryjy hukuk namalary we kadalaşdyryjy resminamalar görkezilýär;

4) Sütün “Ölçegiň geçirilen senesi” - “Türkmenstandartlary” baş döwlet gullugy hem-de Türkmenistanyň Saglygy goraýyş we derman senagaty ministrliginiň Döwlet arassaçylyk we keselleriň ýaýramagyna garşy göreşmek gullugy tarapyndan iş ýerlerinde geçirilen ölçegleriň we synaglaryň Netijenamasy boýunça doldurylýar;

5) Sütün “Önümçilik ýagdaýynyň hakyky derejesi” – iş ornunda geçirilen ölçegleriň we synaglaryň netijesinde bellige alnan zyýanly we howply önümçilik ýagdaýlarynyň hakyky derejesi görkezilýär;

6) Sütün “Tapawudyň ululygy” – zyýanly we howply önümçilik ýagdaýlarynyň bellenilen kadalardan ýokary geçen möçberleri görkezilýär;

7) Sütünler “Zähmetiň şikes howpunyň topary”, “Zähmetiň zyýanynyň we howpunyň derejesi”, “Zähmet şertleriniň we häsiýetiniň topary”, “Zähmetiň agyrlygy” - Zähmet şertleriniň gigiýena klassifikasiýasy boýunça Sanitariýa kadalarynyň 1-17-nji tablisalaryna laýyklykda kesgitlenilýär we sanlar bilen ýazylýar;

8) Sütün “Täsiriň dowamlylygy” – hronometrik gözegçiligiň netijesinde ýagdaýyň hakyky täsir edýän wagty görkezilýär. Täsir edýän wagtyň dowamlylygy baha berilýän hemme ýagdaýlar üçin görkezilýär. Şunda ekwiwalent hasabynda düzediş girizilen güwwüldileriň derejesiniň, lokal we umumy sarsgynlaryň, infrasesiň, ultrasesiň, ortaça iş çalşygynda himiki serişdeleriň, biologik ýagdaýlaryň we fibrogen täsirli aeroxollaryň bir iş çalşygynda işleýänlere edýän

täsiriniň kesgitlenen wagty bolýar.

53. Şeýle hem:

1) Setir 051. – “Zähmetiň guralyşyna baha bermek”-Zähmet şertleriniň giğiýena klassifikasiýasy boýunça Sanitariýa kadalarynyň 1-17-nji tablialaryna laýyklykda kesgitlenen zähmet şertlerine berlen umumy baha, zyýanyň topary, derejesi we iş ornunyň şikes howpsuzlygyna berlen baha hem-de howplulygyň topary görkezilýär;

2) Setir 060. – “Hususy gorag serişdeleri bilen üpjünçilik” - anyk iş ornunda işleýänleri önümçiligiň zyýanly we howply ýagdaýlaryndan goramaga niýetlenen ýörite egin-eşikleriň, ýörite aýakgaplaryň, beýleki hususy gorag serişdeleriniň işgärlere berkidilenleri, hakyky barlary görkezilýär. Berlen hususy gorag serişdeleriniň olaryň berilmeli mukdaryny we olara bildirilýän talaplary kesgitleýän kadalaşdyryjy resminamalara laýyk gelýänligine baha berilýär;

3) Setir 070. – “Tarif möçberine (aýlyk zähmet hakyna) goşmaça tölegler” - anyk iş orny boýunça zähmet şertlerine umumy baha berilýär we oňa laýyklykda tarif möçberine (aýlyk zähmet hakyna) göterimlerde goşmaça tölegiň möçberi görkezilýär;

4) Setir 080. – “Süýt ýa-da bejeriş-öňüni alyş iýmiti” - işgäriň süýt ýa-da deň derejeli beýleki azyk önümleri, bejeriş-öňüni alyş iýmiti bilen hakyky üpjün edilişi barada maglumatlar ýazylýar;

5) Setir 090. – “Iş hepdesiniň, goşmaça rugsadyň dowamlylygy” - aýratyn zähmet şertlerinde işleýän işgärlere berilýän goşmaça rugsatlar we gysgaldylan iş günleri Türkmenistanyň zähmet kanunçylygyna laýyklykda doldurylýar;

6) Setir 100. – “Lukmançylyk gözegçiliginiň yzygiderliligi” - Türkmenistanyň Saglygy goraýyş we derman senagaty ministrliginiň Döwlet arassaçylyk we keselleriň ýaýramagyna garşy göreşmek gullugy bilen ylalaşylan hökmany deslapky we döwürleýin lukmançylyk gözegçiliginden geçirilmeli hünärleriň we wezipeleriň sanawy esasynda doldurylýar;

7) Setir 110. – “Zähmet şertlerini gowulandyrmak boýunça maslahatlar, goşmaça barlaglaryň geçirilmeginiň zerurlygy” - hünär synag toparynyň işgärlere berilýän öwezini dolmalaryň we ýeňillikleriň hereket edýän Türkmenistanyň kadalaşdyryjy hukuk namalarynyň talaplaryna laýyklygy barada gelen netijesi, kanuna laýyk gelmeýän öwezini dolmalary we ýeňillikleri ýatymaklyk ýa-da goşmaça ýeňillikleri bermek boýunça maslahatlary ýazylýar. Hünär synag topary tarapyndan zähmet şertlerini gowulandyrmaklyga we işgärleriň saglygyny gorap saklamaklyga gönükdirilen çäreleriň sanawy goşulýar;

8) Setir 120. – “Hünär synag toparynyň netijesi” - anyk iş ornunyň hünär synagy boýunça hünär synag toparynyň netijesi ýazylýar:

a) “Iş orny hünär synagdan geçdi”;

b) “Iş orny hünär synagdan şertleýin geçdi”;

ç) “Iş orny hünär synagdan geçmedi”.

54. Karta hünär synag toparynyň başlygy we hünär synag toparynyň agzalary, şonuň ýaly hem hünär synag geçirilýän iş ornunda işleýän işgärler tarapyndan gol çekilýär.

V bap. İş orunlarynyň hünär synagynyň netijelerini resmileşdirmek

55. Geçirilen iş orunlarynyň hünär synagynyň netijesinde:

1) kärhananyň bölümlerindäki iş orunlarynyň hünär synagynyň netijeleri Kärhananyň bölümlerinde zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň hünär synagynyň netijeleriniň sanawnamasyna (şu Düzgünnama 9-njy goşundy) laýyklykda doldurylýar, onda hünär synagyndan geçirilýän iş orunlary we olaryň zähmet şertleri, şol şertlerde işleýän işgärleriň sany, zähmet şertleriniň toparlaryna degişli işgärleriň sany, olaryň hususy gorag serişdeleri bilen üpjünçiligi we hünär synagynyň jemlenen netijeleri barada maglumatlar görkezilýär;

2) kärhananyň iş orunlarynyň hünär synagynyň netijeleri Kärhananyň zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň hünär synagynyň netijeleriniň jemleýji sanawnamasyna (şu Düzgünnama 10-njy goşundy) laýyklykda doldurylýar, onda önümçilik düzüm birlikleri, kärhanadaky iş orunlarynyň sany; hünär synagy geçirilen iş orunlarynyň sany, iş orunlarynda hakyky işleýän işgärleriň sany, zähmet şertleriniň toparlary boýunça iş orunlarynyň sany, işgärleriň hususy gorag serişdeleri bilen üpjünçiligi barada maglumat, hünär synagynyň jemlenen netijeleri barada maglumatlar görkezilýär;

3) hünär synag toparynyň başlygynyň we agzalarynyň gol çekmegi, kärhananyň kärdeşler arkalaşygynyň ilkinji guramasynyň ýa-da işgärleriň beýleki wekilçilikli guramasynyň başlygynyň ylalaşmagy hem-de kärhananyň ýolbaşçysynyň tassyklamagy bilen Aýratyn zähmet şertleri bolan işlerde, kärlerde we wezipelerde işleýän işgärlere berilýän ýeňillikleriň sanawy (şu Düzgünnama 11-nji goşundy) düzülýär.

Zyýanly we (ýa-da) howply (aýratyn zyýanly we (ýa-da) aýratyn howply) zähmet şertlerinde işleýän işgärlere berilýän goşmaça rugsatlaryň dowamlylygy geçirilen iş orunlarynyň hünär synagynyň netijeleri boýunça iş orunlarynda ýüze çykarylan zyýanlylygyň derejesinden ugur alnyp, Türkmenistanyň zähmet kanunçylygyna laýyklykda kesgitlenilýär.

56. Kärhananyň hünär synag toparynyň işiniň netijeleri Zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň hünär synagynyň teswirnamasy bilen resmileşdirilýär. Zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň hünär synagynyň teswirnamasyna şular goşulýar:

1) Karta;

2) Kärhananyň bölümlerinde zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň hünär synagynyň netijeleriniň sanawnamasy;

3) Kärhananyň zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň hünär synagynyň netijeleriniň jemleýji sanawnamasy;

4) Kärhanada zähmet şertlerini gowulandyrmak we sagdynlaşdyrmak boýunça çäreleriň meýilnamasy;

5) Aýratyn zähmet şertleri bolan işlerde, kärlerde we wezipelerde işleýän işgärlere berilýän ýeňillikleriň sanawy.

57. Zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň hünär synagynyň teswirnamasy hünär synagynyň netijelerini jemlemek üçin tabynlygy boýunça degişli ministrlige ýa-da pudaklaýyn dolandyryş edarasyna iberilýär.

58. Değişli ministrlikler we pudaklaýyn dolandyryş edaralary tarapyndan garamagyndaky kärhanalaryň geçiren iş orunlarynyň hünär synaglarynyň netijesinde tassyklanan zyýanly we (ýa-da) howply (aýratyn zyýanly we (ýa-da) aýratyn howply) zähmet şertleri bolan işleriň, hünärleriň we wezipeleriň sanawlary jemlenilip, Öwezini dolmalara hukuk berýän zyýanly we (ýa-da) howply (aýratyn zyýanly we (ýa-da) aýratyn howply) zähmet şertleri bolan işleriň, hünärleriň we wezipeleriň sanawy (şu Düzgünnama 12-nji goşundy) taýýarlanylýar hem-de Türkmenistanyň Zähmet we ilyaty durmuş taýdan goramak ministrliги bilen ylalaşmak arkaly tassyklanylýar.

59. Döwlete dahylly bolmadyk kärhanalarda Aýratyn zähmet şertleri bolan işlerde, kärlerde we wezipelerde işleýän işgärlere berilýän ýeňillikleriň sanawy hünär synag toparynyň başlygynyň we agzalarynyň gol çekmegi bilen, kärdeşler arkalaşygy ýa-da işgärleriň beýleki wekilçilikli guramalary bilen ylalaşylyp, kärhananyň ýolbaşçysy tarapyndan tassyklanylýar.

60. Eger-de, kärhanada kärdeşler arkalaşygynyň ilkinji guramasy ýa-da işgärleriň beýleki wekilçilikli guramasy bolmadyk ýagdaýynda Aýratyn zähmet şertleri bolan işlerde, kärlerde we wezipelerde işleýän işgärlere berilýän ýeňillikleriň sanawy hünär synag toparynyň başlygynyň we agzalarynyň gol çekmegi bilen kärhananyň ýolbaşçysy tarapyndan tassyklanylýar.

61. Bellenen tertipde ylalaşylyp tassyklanan Aýratyn zähmet şertleri bolan işlerde, kärlerde we wezipelerde işleýän işgärlere berilýän ýeňillikleriň sanawy bolmazdan aýratyn zähmet şertleri bolan işlerde, kärlerde we wezipelerde işleýän işgärlere Türkmenistanyň Zähmet kodeksiniň 176-njy maddasynda göz önünde tutulan ýeňillikleriň berilmegine ýol berilmeýär.

VI bap. İş orunlarynyň hünär synagynyň netijelerini ýerine ýetirmek

62. İş orunlarynyň hünär synagynyň netijeleri boýunça hünär synag topary kärhananyň düzüm birlikleri, aýry - aýry işgärler tarapyndan berlen teklipleri nazara alyp, Kärhanada zähmet şertlerini gowulandyrmak we sagdynlaşdyrmak boýunça çäreleriň meýilnamasyny işläp taýýarlaýar.

63. Meýilnamada tehnikany we tilsimaty gowulandyrmak, hususy we köpçülikleýin gorag serişdelerini ulanmak, sagdynlaşdyryş, şeýle hem zähmeti goramak we guramak boýunça çäreler göz önünde tutulmalydyr.

64. Meýilnamada çäreleri maliýeleşdirmegiň çeşmeleri, ýerine ýetirilmeli möhletleri we ýerine ýetirijiler görkezilmelidir. Meýilnama ähli iş orunlarynyň zähmeti goramak boýunça talaplara laýyk getirilmeginiň üpjün edilişini göz önünde tutmalydyr.

65. Meýilnama hünär synag toparynyň başlygy tarapyndan gol çekilýär, kärdeşler arkalaşygynyň ilkinji guramasy ýa-da işgärleriň beýleki wekilçilikli guramasy bilen ylalaşylandan soň kärhananyň ýolbaşçysy (ýa-da onuň ygtyýarlandyrylan wekili) tarapyndan tassyklanylýar we köpçülikleýin şertnama (ylalaşyga) goşulýar.

66. İş orunlarynyň hünär synagynyň tamamlanmagy bilen kärhananyň ýolbaşçysy geçirilen işe baha bermek we onuň netijelerini tassyklamak üçin buýruk çykarýar.

67. Iş orunlarynyň hünär synagynyň netijeleri boýunça hünär synag topary kärhananyň bölümleriniň zähmet howpsuzlygynyň talaplaryna laýyk gelýändigini sertifikatlaşdyrmaga taýýarlamagyň tertibini işläp taýýarlaýar we şeýle taýýarlygyň mazmunyny takyklaýan çäreleri belleýär.

68. Kärhananyň işçileriniň hünärleriniň we gullukçylarynyň wezipeleriniň atlary “Işçileriň hünärleriniň we gullukçylaryň wezipeleriniň döwlet klassifikatory” atly TDS 704-2010 belgili Türkmen döwlet standartyna laýyk getirilýär.

69. Iş orunlarynyň hünär synagynyň netijeleri dürli derejedäki zähmet şertleriniň maglumatlar binýadyny döretmek üçin esas bolup durýar.

70. Iş orunlarynyň hünär synagynyň netijeleri barada maglumat kärhananyň işgärleriniň dykgatyna ýetirilýär.

71. Iş orunlarynyň hünär synagynyň resminamalary berk hasabat resminamalary bolup durýar we olar 45 ýylyň dowamynda saklanylýar.

72. Şu Düzgünnamanyň talaplarynyň bozulmagyna günäkär kärhanalaryň ýolbaşçylary hem-de jogapkär işgärleri Türkmenistanyň kanunçylygyna laýyklykda jogapkärçilik çekýär.

Zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň hünär synagyny geçirmegiň tertibi hakynda birkysmy düzgünnama 1-nji goşundy

Zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň hünär synagynyň KARTASY

Kodlar

Kärhana (HSUK boýunça)	Ministrlikler (pudaklaýyn dolandyryş edaralary) (DEBU boýunça)	Pudaklar (YIGDK boýunça)	Sebitler (EEÝBDK boýunça)

Kärhana _____

Kärhananyň salgysy _____

1. İş orunlary barada umumy maglumatlar

_____ Kody _____
 (işgäriň hünäri, wezipesi)

Önümçilik desgasy _____ Kody _____

Bölüm _____ Kody _____

Bölümçe _____ Kody _____

Iş ornunyň belgisi _____ Kody _____

Kybapdaş iş orunlarynyň sany _____ Kody _____

Setir 010. Çykyş TDS-696-2010 (TIDK), TDS-704-2010 (IHGWDK)

Setir 020. İşgärleriň derejesi _____

Setir 030. İş ornunda işleýänleriň sany
 (bir iş orny/ähli kybapdaş iş orunlary) _____

Setir 040. Zähmeti guramagyň görnüşi _____
 Önümçiligi guramagyň görnüşi _____ Kody _____
 Önümçilik enjamlary, gurallar: kysymy _____ sany _____ Kody _____
 Ýerine ýetirilýän iş _____ Kody _____
 Ulanylýan önümler we çig mallar _____

2. Setir 050. İş orunlarynda zähmet şertleriniň hakyky ýagdaýy

T/ b	Önümçilik ýagdaýynyň kody	Önümçilik ýagdaýynyň ady, ölçeg birligi	Aňryçäk ýol berilýän toplanma, aňryçäk ýol berilýän dereje, ýol bererlik dereje	Ölçeğiň geçirilen senesi	Önümçilik ýagdaýynyň hakyky derejesi	Tapawudyň ululygy	Zähmetiň şikes howpunyň topary*	Zähmetiň zyýanynyň we howpunyň derejesi**	Zähmet şertleriniň we häsiýetiniň topary***	Zähmetiň agyrllygy ****	Täsiriň dowamly- lygy
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Bellik 1:

* Şikes howpsuzlygy 3 topara bölünýär:

- 1) amatly;
- 2) ýol bererlik;
- 3) howply.

*** Zähmet şertleriniň we häsiýetiniň topary 2 topara bölünýär:

- 1) zyýansyz zähmet şertleri;
- 2) zyýanly zähmet şertleri.

**** Zähmetiň agyrllygy 3 topara bölünýär:

- 1) amatly;
- 2) ýol bererlik;
- 3) zyýanly we howply.

Zähmet şertleriniň gigiýena klassifikasiýasy boýunça Sanitariýa kadalarynyň 2-nji goşundysynyň 16-njy tablisasynda beýan edilen görkezijilere laýyklykda I, II we III derejeler bilen bahalandyrylýar.

** Zähmetiň zyýanynyň we howpunyň derejesi 4 derejä bölünýär:

- 1) zähmetiň amatly şertleri;
- 2) zähmetiň ýol bererlik şertleri;
- 3) zähmetiň zyýanly we howply şertleri, şol sanda:
 - a) 3.1 – I dereje;
 - b) 3.2 – II dereje;
 - ç) 3.3 – III dereje;
 - d) 3.4 – IV dereje;
- 4) zähmetiň howply şertleri (biologik ýagdaýlar boýunça ýokanç keselleri döredijileri (patogenligiň I toparyny) hasaba almazdan hünär synagyndan geçmedi we gaýtadan enjamlaşdyrylmaga ýa-da ýatyrylmaga degişli diýip hasaplanylýar).

Bellik 2:

Zähmet işiniň iki we ondan ýokary önümçilik ýagdaýlary ýüze çykanda, zähmet şertlerine has ýokary topar we dereje boýunça baha bermelidir

Setir 050. - önümçilik ýagdaýlarynyň ölçegleriniň geçirilen senelerini görkezmek bilen, zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň hünär synagynyň Kartasyna goşundy hökmünde aýratyn kagyzlarda doldurylýar.

Setir 051. Zähmetiň guralyşyna baha bermek:
 1) zyýanyň we howpuň derejesi boýunça _____;
 2) şikes howpsuzlygynyň topary boýunça _____.

Setir 060. Hususy gorag serişdeleri bilen üpjünçilik

Baha berlen sene	Hususy gorag serişdeleriniň ady	Serişdelere bildirilýän talaby kesgitleýän kadalaşdyryjy resminama	Berlen bahanyň hakyky derejesi

Setir 070. Tarif möçberine (aýlyk zähmet hakyna) goşmaça tölegler

Zähmet şertlerine umumy baha	Tarif möçberine (aýlyk zähmet hakyna) goşmaça töleg (göterimde)	Bellikler

Setir 080. Süýt ýa-da bejeriş-öňüni alyş ýymiti _____

Setir 090. Iş hepdesiniň, goşmaça rugsadyň dowamlylygy

Goşmaça rugsadyň dowamlylygy (gün)	Gysgaldylan iş günü (sagat)	Esas	Bölek	Bent	Sahypa

Setir 100. Lukmançylyk gözegçiliginiň yzygiderliligi (Türkmenistanyň Saglygy goraýyş we derman senagaty ministrliginiň Döwlet arassaçylyk we keselleriň ýaýramagyna garşy göreşmek gullugy bilen ylalaşylan hökmany deslapky we döwürleýin lukmançylyk gözegçiliginden geçirilmeli hünärleriň we wezipeleriň sanawy esasynda doldurylýar) _____.

Setir 110.

Zähmet şertlerini gowulandyrmak boýunça maslahatlar, goşmaça barlaglaryň geçirilmeginiň zerurlygy

Sene	Kim tarapyndan girizildi (wezipesi, familiýasy, ady, atasynyň ady)	Çäräniň mazmuny	Ýerine ýetiriji (wezipesi, familiýasy, ady, atasynyň ady)	Girizmegiň möhleti	Ýerine ýetirilendigi barada bellik

Setir 120.

Hünär synag toparynyň netijesi

Iş orny

_____ (hünär synagdan geçdi, hünär synagdan şertleýin geçdi, hünär synagdan geçmedi)

Hünär synag toparynyň başlygy

_____ (goly) _____ (familiýasy, ady, atasynyň ady) _____ (sene)

Hünär synag toparynyň agzalary

_____ (goly) _____ (familiýasy, ady, atasynyň ady) _____ (sene)

_____ (goly) _____ (familiýasy, ady, atasynyň ady) _____ (sene)

Zähmet şertlerine berlen bahanyň netijeleri bilen tanyşdym (tanyşdyk).

_____ (familiýasy, ady, atasynyň ady) _____ (işgäriň goly) _____ (sene)

_____ (familiýasy, ady, atasynyň ady) _____ (işgäriň goly) _____

Zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň hünär synagyny geçirmegiň tertibi hakynda birkysmy düzgünnama 2-nji goşundy

Iş orunlarynyň şikes howpsuzlygyna baha bermegiň TESWIRNAMASY

Kody _____

(işgäriň hünäri, wezipesi)

Baha berlen sene _____

1. Zähmeti goramak boýunça ulanylýan kadalaşdyryjy hukuk namalar we kadalaşdyryjy resminamalar:

2. Iş orunlarynyň şikes howpsuzlygyna baha bermegiň esasy obýektleri:

1) önümçilik enjamlary;

2) senetler we gurallar;

3) okuw we görkezme esbaplary, gözükdirijiler, gorag serişdeleri.

2. Baha bermegiň netijeleri:

T/b	Iş ornuna bildirilýän howpsuzlyk talaplary	Olaryň hakyky berjaý edilýäni		Zerur çäreler
		Hakyky barlary	Zähmeti goramak boýunça kadalaşdyryjy hukuk namalarynyň we kadaladyryjy resminamalaryň talaplaryna laýyklygy	
1	2	3	4	5

3. Netijeler:

1) önümçilik enjamlary Türkmenistanyň kadalaşdyryjy hukuk namalarynda we kadalaşdyryjy resminamalarynda bellenen howpsuzlyk talaplaryna laýyk gelýär/gelmeýär (ýüze çykarylan näsazlygyň Türkmenistanyň kadalaşdyryjy hukuk namalarynyň we kadalaşdyryjy resminamalarynyň haýsy böleklerine we bentlerine laýyk gelmeýändigini görkezilýär);

2) senetler we gurallar Türkmenistanyň kadalaşdyryjy hukuk namalarynda we kadalaşdyryjy resminamalarynda bellenen howpsuzlyk talaplaryna laýyk gelýär/gelmeýär (ýüze çykarylan näsazlygyň Türkmenistanyň kadalaşdyryjy hukuk namalarynyň we kadalaşdyryjy resminamalarynyň haýsy böleklerine we bentlerine laýyk gelmeýändigini görkezilýär);

3) okuw we görkezme esbaplary, gözükdirijiler, gorag serişdeleri iş ornuna bildirilýän

howpsuzlyk talaplaryna laýykyklykda ýerine ýetirildi (ýerine ýetirilmedi) (ýüze çykarylan näsazlygyň Türkmenistanyň kadalaşdyryjy hukuk namalarynyň we kadalaşdyryjy resminamalarynyň haýsy böleklerine we bentlerine laýyk gelmeýändigini görkezilýär);

4) iş ornunda zähmet şertleriniň şikes howpsuzlygynyň ýagdaýy boýunça degişli topary (Kärhananyň bölümlerinde zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň hünär synagynyň netijeleriniň sanawnamasy boýunça kesgitlenilýän zähmet şertleriniň topary görkezilýär).

Zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň hünär synagyny geçirenler:

_____	_____	_____
(familiýasy, ady, atasynyň ady)	(wezipesi)	(goly)
_____	_____	_____
(familiýasy, ady, atasynyň ady)	(wezipesi)	(goly)
_____	_____	_____
(familiýasy, ady, atasynyň ady)	(wezipesi)	(goly)
_____	_____	_____
(familiýasy, ady, atasynyň ady)	(wezipesi)	(goly)

**Zähmet şertleri boýunça iş
orunlarynyň hünär synagyny
geçirmegiň tertibi hakynda
birkysmy düzgünnama 3-nji
goşundy**

**Işgärleriň hususy gorag serişdeleri bilen üpjünçiligine baha bermegiň
TESWIRNAMASY**

_____ Kody _____
(işgäriň hünäri, wezipesi)

Baha berlen sene _____

Kärhananyň ady _____ Kody _____

Baha bermekligi geçiren edaranyň (ýa-da bölümiň) ady _____

Hereket edýän kadalaşdyryjy resminamalara laýyklykda işgäre berilmeli hususy
gorag serişdeleriniň sanawy

Hakyky berlen hususy gorag serişdeleriniň sanawy _____

hususy gorag serişdeleriniň atlary, “Türkmenstandartlary” baş döwlet gullugy tarapyndan berlen laýyklyk sertifikatlarynyň barlygy

Hususy gorag serişdeleriniň ulanylmazlygy ýa-da bolmazlygy sebäpli alnan
şikese*

_____ (şikesiň häsiýeti, şikesiň alnan ýyly, aýy)

Hususy gorag serişdeleriniň ulanylmazlygy ýa-da bolmazlygy sebäpli alnan
hünär keselleri _____

Hususy gorag serişdeleriniň kadalaryny kämilleşdirmek boýunça teklipler _____

Işgärleriň hususy gorag serişdeleri bilen üpjünçiligine baha bereniň wezipesi,
famiýasy, ady, atasynyň ady we goly _____

* Hasabat maglumatlary boýunça soňky 3 ýylyň dowamynda

Zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň hünär synagyny geçirmegiň tertibi hakynda birkysmy düzgünnama 4-nji goşundy

Zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň hünär synagynyň № _____ TESWIRNAMASY

_____ (kärhananyň ady)

« _____ » _____ 20 ____ ý.

Kärhananyň « _____ » _____ 20 ____ ý. № _____ buýrugy esasynda, 20 ____ ýylyň

_____ - dan _____ - a çenli döwürde hünär synag topary zähmet şertleri boýunça _____ iş orunlarynyň hünär synagyny geçirdi.

Hünär synagynyň netijeleri şu aşakdakylarda görkezilen:

- 1) Zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň hünär synagynyň kartalarynda;
- 2) Kärhananyň bölümlerinde zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň hünär synagynyň netijeleriniň sanawnamasynda;
- 3) Kärhananyň zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň hünär synagynyň netijeleriniň jemleýji sanawnamasynda.

Hünär synagynyň netijesinde kärhana boýunça _____ iş ornunda
(sany)

Kärhanada zähmet şertlerini gowulandyrmak we sagdynlaşdyrmak boýunça çäreleriň meýilnamasy düzüldi.

(Hünär synagynyň netijeleri boýunça düzülen resminamalar we Kärhanada zähmet şertlerini gowulandyrmak we sagdynlaşdyrmak boýunça çäreleriň meýilnamasy teswirnama goşulýar).

Hünär synagynyň netijelerine seredip, hünär synag topary karar etdi:

1. Hünär synagy boýunça iş tamamlandy diýip hasap etmeli.
2. Kärhanada zähmet şertlerini gowulandyrmak we sagdynlaşdyrmak boýunça çäreleriň meýilnamasyny tassyklamak üçin kärhananyň ýolbaşçysyna gowşurmaly.

Toparyň goşmaça teklipleri (gaýtadan geçirilmeli hünär synaglar, aýratyn iş orunlarynyň togtadylmagy ýa-da ýatyrylmagy, zähmet şertlerini gowulandyrmak boýunça işiň guralyşyny kämilleşdirmek barada we beýleki teklipler):

Hünär synag toparynyň başlygy

_____ (goly)

_____ (famiýasy, ady, atasynyň ady)

Hünär synag toparynyň agzalary

_____ (goly)

_____ (famiýasy, ady, atasynyň ady)

_____ (goly)

_____ (famiýasy, ady, atasynyň ady)

_____ (goly)

_____ (famiýasy, ady, atasynyň ady)

Zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň hünär synagyny geçirmegiň tertibi hakynda birkysmy düzgünnama 5-nji goşundy

ŞIKES HOWPSUZLYGY BOÝUNÇA ZÄHMET ŞERTLERINIŇ KLASSIFIKASIÝASY

Amatly (I topar)	Ýol bererlik (II topar)	Howply (III topar)
<p>Önümçilik enjamlary, senetler we gurallar, okuw we görkezme esbaplary, gözükdirijiler, gorag serişdeleri Türkmenistanyň kadalaşdyryjy hukuk namalarynyň we kadalaşdyryjy resminamalarynyň talaplaryna doly laýyk gelýär. Önümçilik enjamlary gurat ýagdaýda.</p>	<p>Gorag serişdeleriniň gorag häsiýetlerine zeper ýetirmeyän bozulmagy we kemçilikleri (duýduryjy reňkleriniň hapalanmagy, aýry şaýlaryň berkidilýän bölekleriniň gowşamagy we beýlekiler).</p>	<p>Önümçilik enjamlarynyň gurluşynda göz önünde tutulan işjeň bölekleriniň we geçirijileriniň, gorag serişdeleriniň (germewleriň, togtadyjylaryň, duýduryjy gurluşlaryň we beýlekileriň) zeperlenen, näsaz ýa-da ýok bolmagy, senediň näsazlygy. Zähmeti goramak boýunça gözükdirijileriň bolmazlygy ýa-da bolanlarynyň hereket edýän Türkmenistanyň kadalaşdyryjy hukuk namalarynyň kadalaryny nazara almazdan düzülmegi, olara gaýtadan seretmegiň möhletleriniň bozulmagy. Zähmetiň howpsuz usullaryny öwredýän serişdeleriň (düzgünleriň, okuw we barlag meýilnamalarynyň, okuw esbaplarynyň we beýlekileriň) bolmazlygy.</p>

Zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň hünär synagyny geçirmegiň tertibi hakynda birkysmy düzgünnama 6-njy goşundy

YLALAŞYLDY

Kärhananyň kärdeşler arkalaşygy guramasynyň ýolbaşçysy

_____ (goly) _____ (familiýasy, ady, atasynyň ady)
« _____ » _____ 20 _____ ý.

TASSYKLANYLDY

Kärhananyň ýolbaşçysy

_____ (goly) _____ (familiýasy, ady, atasynyň ady)
« _____ » _____ 20 _____ ý.

**Kärhanada zähmet şertlerini gowulandyrmak we sagdynlaşdyrmak boýunça
ÇÄRELERIŇ MEÝILNAMASY**

Bölümiň, iş ornunyň ady	Çäräniň ady	Çäräni bellemek	Maliýeleşdirmegiň çeşmesi	Çäräniň geçirilmegine jogapkär adam	Ýerine ýetirilişiniň möhleti	Çäräni ýerine ýetirmek üçin çekilýän gulluklar	Ýerine ýetirilendigi barada bellik
1	2	3	4	5	6	7	8

Hünär synag toparynyň başlygy _____ (familiýasy, ady, atasynyň ady) _____ (goly)

Zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň hünär synagyny geçirmegiň tertibi hakynda birkysmy düzgünnama 7-nji goşundy

Aýratyn zähmet şertleri bolan iş orunlarynda işiň agyrlygy we dartgynlygy boýunça zähmet şertlerine baha bermegiň YKRAR HATY

(Kärhananyň ady) zähmetiň zyýanly we (ýa-da) howply (aýratyn zyýanly we (ýa-da) aýratyn howply) zähmet şertlerinde işleýän işgärleriniň zähmet şertlerini nazara alyp, geçirilen hronometraž gözegçilikleriniň netijeleri esasynda aşakdaky sanawa laýyklykda işiň agyrlygynyň görnüşlerini goşmaga degişli diýip hasap edýäris hem-de Kärhananyň _____-nji ýyldaky _____ belgili buýrugy bilen tassyklanan zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň hünär synagyny geçirmek boýunça döredilen hünär synag toparynyň agzalary bolup tassyklap gol çekýäris.

T/b	Bölümi	Wezipäniň ady	Goşulan agyrlygyň görnüşi				
			-	-	-	-	-
1	2	3	4	5	6	7	8
1.							

Hünär synag toparynyň başlygy

_____ (goly) _____ (familiýasy, ady, atasynyň ady)

Hünär synag toparynyň agzalary

_____ (goly) _____ (familiýasy, ady, atasynyň ady)

_____ (goly) _____ (familiýasy, ady, atasynyň ady)

_____ (goly) _____ (familiýasy, ady, atasynyň ady)

_____ (goly) _____ (familiýasy, ady, atasynyň ady)

Bellik: İş ornunda zähmet işiniň agyrlygyna we dartgynlygyna baha berlende Zähmet şertleriniň gigiýena klassifikasiýasy boýunça Sanitariýa kadalarynyň 16-njy we 17-nji tablisalaryndan ugur almalydyr.

**Zähmet şertleri boýunça iş
orunlarynyň hünär synagyny
geçirmegiň tertibi hakynda
birkysmy düzgünnama 8-nji
goşundy**

Önümçiligiň zyýanly ýagdaýlarynyň kody

Kody	Önümçiligiň zyýanly ýagdaýynyň ady	Ölçeg birligi
2.00	Himiki ýagdaý	
2.01-den 2.99 çenli	Zyýanly jisimler	mg/m ³
3.00	Biologik ýagdaý	
3.01-den 3.33 çenli	Patogen mikroorganizmler	
3.34-den 3.66 çenli	Mikroorganizmler – produsentler, derman serişdeleriniň düzümindäki mikroorganizmler-produsentler, diri öýjükler we sporalar.	
3.67-den 3.99 çenli	Belokly dermanlar	
4.00	Fiziki ýagdaýlar	
4.01-den 4.49 çenli	Esasan fibrogen täsirli aerozoller	mg/m ³
4.50	Zen-zele (sese deň derejesi)	dB
4.51	Lokal sarsgynlar (deňagramlaşdyrylan sarsgynly tizligiň deň derejesi)	dB
4.52	Umumy sarsgynlar (deňagramlaşdyrylan sarsgynly tizligiň deň derejesi)	dB
4.53	Infrases (ses basyşynyň umumy derejesi)	dB Lin
4.54	Howadaky ultrases (ses basyşynyň umumy derejesi)	Ýygylygyň 1/3 oktaw zolagynda
4.55	Galtaşýan ultrases (sarsgynly tizlik) (sarsgynly tizligiň logarifmiki derejesi) (intensiwligi)	m/s dB Wt/sm ²
4.56	Mydamalyk magnit meýdany	mTl
4.57	Elektrostatistiki meýdany	kBkV/m
4.58	Senagat ýygylykly elektrik meýdany	W/m
4.59	Senagat ýygylykly magnit meýdany	A/m
4.60	Radioýygylykly çäklerdäki elektromagnit şöhlelenme	mkWt/sm ²
4.61	Lazer şöhlelenme	Wt/sm ² , Dž/sm ²

4.62	Howanyň gyzgynlyk derejesi	0S °C
4.63	Howanyň hereketiniň tizligi	M/s
4.64	Howanyň çyglylygy	%
4.65	Gyzgyn şöhlelenme	Wt/sm ²
4.66	GGB (Gurşawyň gyzgynlyk basyşy). WBGT-indeks	0S °C
4.67	Tebigy ýagtylyk	KEO, %
4.68	Iş ornunyň ýagtylandyrylyşy	E, lk
4.69	Ýagtylyk çeşmesiniň gözüni gapyjylygy	R, görä birl.
4.70	Gözüni gapyjylygyň yzyna gaýtarylany	
4.71	Ýagtylygyň gyrpyp durmagy	Kp, %
4.72	Ultramelewşe radiasiýa	Wt/m ²
4.73	Ionizirlenen şöhlelenme	mZ/ýyl
5.00	Işiň agyrllygy we dartgynlylygy	mg/m
5.01	Fiziki dinamiki agram: Ýüküň 1 metre çenli aralyga geçirilmegindäki sebitleýin agram salynmasynda (elleriň we egin guşagynyň myşsalarynyň artykmaç gatnaşmagynda); Umumy agramda (elleriň, göwräniň, aýaklaryň myşsalarynyň gatnaşmagynda):	
5.02	El bilen göterilýän we süýşürilýän ýüküň agramy: başga bir iş bilen çalşyrylyp durulanda ýüki galdyrmak we süýşürmek (sagatda 2 gezege çenli); iş çalşygynyň bütin dowamynda ýüki galdyrmak we süýşürmek; iş çalşygynyň her bir sagadynda bir ýerden başga bir ýere süýşürilýän ýüküň jemi agramy:	kg
5.03	Meňzeş (gaýtalanýan) iş hereketleri: Lokal agramda Sebitleýin agramda	Bir iş çalşygyndaky sany
5.04	Statistiki agram	
5.05	Işgäriň işi ýerine ýetirende göwresiniň durşy	
5.06	Göwräniň egilmegi	
5.07	Giňişlikdäki hereketi	
5.08	Intellectual agramlar: işiň mazmuny; duýduryjy bellikleri (habarlary) kabul edişi we olara baha berişi tabşyrygyň çylşyrymlylyk derejesi; ýerine ýetirilýän işiň häsiýeti.	

- 5.09 Sensor agramlar:
ünsli gözegçilik etmekligiň dowamlylygy;
1 sagat işiň dowamyndaky duýduryş bellikleriniň
we habarlaryň ýygyllygy;
şol bir wagtda gözegçilik etmeli önümçilik
desgalarynyň sany.
- 5.10 Gözüň anyklaýjy göreçlerine düşýän agram:
Uzak wagtyň dowamynda ünsli gözegçiligiň
dowamynda saýgarmaly desganyň ölçegleri;
Uzak wagtyň dowamynda ünsli gözegçiligiň
dowamynda optiki enjamlar bilen işlemek;
Wideoterminalyň ekranyndan gözegçilik
etmek.
- 5.11 Eşidiş anyklaýyş organlaryna düşýän agram
- 5.12 Emosional agramlar:
Jogapkärçilik derejesi. Goýberilen
ýalňyşlygyň bahasy;
öz janyna salýan howpuň töwekgelçiligi;
Beýleki raýatlaryň janyna salýan howpuň
töwekgelçiligi.
- 5.13 Agramlaryň birsydyrgynlygy:
ýönekeý tabşyryklary ýa-da köp sanly
gaýtalanylýan operasiýalary berjaý etmek
üçin edilýän hereketleriň sany;
ýönekeý tabşyryklary ýa-da gaýtalanylýan
operasiýalary berjaý etmekligiň
dowamlylygy.
- 5.14 Işiň düzgüni:
iş gününüň hakyky dowamlylygy;
Iş çalşygy.
- 5.15 Atmosfera basyşy gPa

Zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň hünär synagyny geçirmegiň tertibi hakynda birkysmy düzgünnama 9-njy goşundy

Kärhananyň bölümlerinde zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň hünär synagynyň netijeleriniň SANAWNAMASY

Sene _____

(bölümiň ady) _____

Iş orny			Iş ornunda işleýän işgärleriň sany	Zähmet şertleriniň toparlary bolan iş orunlarynyň sany							Berilişiniň kadalaryna laýyklykda hususy gorag serişdeleri bilen üpjünçilik	Hünär synagynyň netijeleri, iş orunlarynyň sany		
Hünäriň ady	Iş orunlarynyň sany	Zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň hünär synagynyň kartasynyň tertip belgisi		amatly we ýol bererlik	zyýanly we howply (III we IV)					şikes howply		synagdan geçdi	synagdan şertleýin geçdi	synagdan geçmedi
				I we II	3.1	3.2	3.3	3.4	4.0	3.0				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Kärhana boýunça jemi														

Hünär synag toparynyň başlygy _____ (familiýasy, ady, atasynyň ady) _____ (goly)

Zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň hünär synagyny geçirmegiň tertibi hakynda birkysmy düzgünnama 10-njy goşundy

Kärhananyň zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň hünär synagynyň netijeleriniň JEMLEÝJI SANAWNAMASY

Kärhananyň düzüm birliginiň ady	Iş orunlarynyň sany	Zähmet şertleri boýunça hünär synagy geçirilen iş orunlarynyň sany	Iş ornunda işleýän işgärleriň sany	Zähmet şertleriniň toparlary bolan iş orunlarynyň sany							Berilişiniň kadalaryna laýyklykda hususy gorag serişdeleri bilen üpjünçilik	Hünär synagynyň netijeleri, iş orunlarynyň sany		
				amatly we ýol bererlik	zyýanly we howply (III we IV)					şikes howply		synagdan geçdi	synagdan şertleýin geçdi	synagdan geçmedi
					I we II	3.1	3.2	3.3	3.4					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Kärhana boýunça jemi														

Hünär synag toparynyň başlygy _____ (familiýasy, ady, atasynyň ady) _____ (goly) _____ (sene)

Zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň hünär synagyny geçirmegiň tertibi hakynda birkysmy düzgünnama 11-nji goşundy

YLALAŞÝARYN

Kärhananyň Kärdeşler arkalaşygynyň ilkinji guramasynyň başlygy

_____ (ýolbaşçysynyň familiýasy, ady atasynyň ady.) _____ (goly)

Möhür ýeri “ _____ ” _____ 20__ý.

TASSYKLAÝARYN

_____ (kärhananyň ady)

_____ (ýolbaşçysynyň familiýasy, ady atasynyň ady.) _____ (goly)

Möhür ýeri “ _____ ” _____ 20__ý.

**Aýratyn zähmet şertleri bolan işlerde, kärlerde we wezipelerde işleýän işgärlere berilýän ýeňillikleriň
S A N A W Y**

_____ (kärhananyň doly ady)

Zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň hünär synagynyň geçirilen senesi “ _____ ” _____ 20__ý.

Işçi kärleriň we gullukçylaryň wezipeleriniň ady	Zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň hünär synagynyň kartasynyň	Işçileriň hünärleriniň we gullukçylaryň wezipeleriniň döwlet klassifikatory boýunça	Iş orunlarynyň sany	Iş ornunda işleýän işgärleriň sany	Ýeňillikler:				
					Tarif möçberine (aýlyk zähmet hakyna) goşmaça töleg, %	Süýdüş, bejeriş-öňüni alyş iýmitiniň berilişi	Iş hepdesiniň dowamlylygy, sagatlar	Goşmaça zähmet rugsadynyň dowamlylygy, günler	Işde tölegli goşmaça arakesmeler

	tertip belgisi	kody							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Kärhana boýunça jemi:									

Hünär synag toparynyň başlygy

_____ (wezipesi) _____ (familýasy, ady, atasynyň ady) _____ (goly)

Hünär synag toparynyň agzalary

_____ (wezipesi) _____ (familýasy, ady, atasynyň ady) _____ (goly)

_____ (wezipesi) _____ (familýasy, ady, atasynyň ady) _____ (goly)

_____ (wezipesi) _____ (familýasy, ady, atasynyň ady) _____ (goly)

_____ (wezipesi) _____ (familýasy, ady, atasynyň ady) _____ (goly)

Zähmet şertleri boýunça iş orunlarynyň hünär synagyny geçirmegiň tertibi hakynda birkysmy düzgünnama 12-nji goşundy

YLALAŞYLDY
Türkmenistanyň Zähmet we ilaty durmuş taýdan goramak ministri
«__» _____ 20__ ý.

TASSYKLAÝARYN
(ministrliгиň ýa-da pudaklaýyn dolandyryş edaranyň ýolbaşçysy)
«__» _____ 20__ ý.

_____ boýunça
(ministrliгиň, pudaklaýyn dolandyryş edarasynyň doly ady)

Öwezini dolmalara hukuk berýän zyýanly we (ýa-da) howply (aýratyn zyýanly we (ýa-da) aýratyn howply) zähmet şertleri bolan işleriň, hünärleriň we wezipeleriň
S A N A W Y

T/b	Işçileriň hünärleriniň we gullukçylaryň wezipeleriniň ady	Işçileriň hünärleriniň we gullukçylaryň wezipeleriniň döwlet klassifikatory boýunça kody	Öwezini dolmalar:		
			Tarif stawkasyna (aýlyk zähmet hakyna) goşmaça hak %-de	Goşmaça rugsadyň dowamlylygy, gün	Iş wagtynyň gysgaldylan dowamlylygy, sagat
1	2	3	4	5	6